

УДК 61:37.017

ПРО СТАН ВИХОВНОЇ РОБОТИ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ IV РІВНЯ АКРЕДИТАЦІЇ МОЗ УКРАЇНИ

**О. П. Волосовець, Ю. С. П'ятницький, К. В. Баранніков, І. С. Вітенко,
І. В. Мельник, Н. В. Рековець**

*Міністерство охорони здоров'я України,
Центральний методичний кабінет з вищої медичної освіти*

STATE OF EDUCATIONAL WORK IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS OF IV ACCREDITATION LEVEL OF MINISTRY OF PUBLIC HEALTH OF UKRAINE

**O. P. Volosovets, Yu. S. Pyatnytskyi, K. V. Barannikov, I. S. Vitenko, I. V. Melnyk,
N. V. Rekovets**

*Ministry of Public Health of Ukraine,
Central Methodical Cabinet of Higher Medical Education*

У роботі проаналізовано стан виховної роботи у вищих медичних (фармацевтичному) навчальних закладах IV рівня акредитації МОЗ України за 2009/2010 навчальний рік.

In the work were analyzed the state of educative work in higher medical (pharmaceutical) educational institutions of IV accreditation level of Ministry of Public Health of Ukraine for 2009/2010 academic years.

Міністерством охорони здоров'я України проведено аналіз звітів усіх вищих медичних (фармацевтичного) навчальних закладів IV рівня акредитації МОЗ України з виховної роботи за 2009/2010 навчальний рік.

Встановлено, що з метою реалізації державної політики в галузі освіти керівники та колективи навчальних закладів у минулому навчальному році дотримувалися виконання Постанови Кабінету Міністрів України від 28.01.2009 р. № 41 “Про затвердження Державної цільової соціальної програми “Молодь України” на 2009–2015 роки”, Концепції Загальнодержавної цільової програми “Здорова нація” на 2009–2013 роки, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21.05.2008 р. № 731-р., наказу МОЗ України від 27.11.2008 р. № 687 “Про покращення виховної роботи у вищих медичних та фармацевтичних навчальних закладах I–IV рівнів акредитації, закладах післядипломної освіти, науково-дослідних установах і закладах охорони здоров'я”, а також рішення колегії Міністерства освіти і науки України від 25.06.2009 р., протокол № 7/2-4 “Про затвердження Концепції національного виховання сту-

дентської молоді”, наказу МОН України від 22.01.2010 р. № 28 “Про оголошення розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.12.2009 № 1494-р” про затвердження плану заходів щодо підвищення рівня патріотичного виховання учнівської та студентської молоді шляхом проведення на постійній основі тематичних екскурсій до об'єктів культурної спадщини, інших нормативних документів, що регламентують різні напрями виховної роботи зі студентською молоддю.

У всіх вищих медичних навчальних закладах МОЗ України на належному рівні проводилась робота серед студентів з національно-патріотичного, правового, фізичного, екологічного, художньо-естетичного, родинно-сімейного виховання, приділялася значна увага роботі студентського самоврядування, формування здорового способу життя студентської молоді. Студенти практично всіх навчальних закладів брали участь у всеукраїнських предметних олімпіадах.

Виховна робота спланована, проводяться заходи до знаменних і пам'ятних дат. У всіх навчальних закладах створені координаційні ради з виховної роботи,

до складу яких входять ректори, проректори, декани факультетів та їх заступники, куратори, представники студентського самоврядування та іноземних земляцтв, за якими закріплені кафедри.

З метою національно-патріотичного виховання виховна робота була спрямована на формування в студентської молоді високих духовно-моральних принципів і громадянської відповідальності, національної свідомості, відданості своїй Вітчизні, військово-патріотичних якостей молоді на основі славних бойових традицій народу під час Великої Вітчизняної війни 1941–1945 років, виховання бережливого ставлення до національного багатства країни, мови, культури, традицій, любові до рідної землі, її історії, відновлення і збереження історичної пам’яті.

У межах відзначення 65-ї річниці перемоги у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 років у всіх вищих навчальних закладах проведені науково-практичні конференції, уроки пам’яті, тематичні семінари, виховні години, політичне інформування, урочисті збори, літературні читання за участю ветеранів, учасників бойових дій, працівників тилу періоду війни; тематичні “круглі столи”, виставки, диспути й обговорення книг на військово-патріотичну тематику.

З метою виховання громадянина-патріота, формування у студентів глибокого розуміння громадянського обов’язку, готовності в будь-який час стати на захист Батьківщини, оволодіння військовими і військово-технічними знаннями, спонукання до фізичного самовдосконалення, а також вивчення бойових традицій та героїчних сторінок історії українського народу, його Збройних сил кафедрами медицини катастроф та військової медицини проведені зі студентами тематичні вечори. Зокрема, “Історія Українського війська”, “День пам’яток історії та культури”, “Збройні Сили сучасності” та ін.

Проведені конкурси студентських рефератів із висвітленням руйнівних наслідків голодомору українського народу, інформаційно-просвітницькі години, присвячені питанням подальшого дослідження теми голодоморів в Україні, виховні години та бесіди на теми: “Соціально-демографічні та морально-психологічні наслідки голоду 1932–1933 років в Україні”, “Україна пам’ятає”, “Голодомор у пам’яті назавжди”, екскурсії, перегляд документальних фільмів, присвячених тематиці Голодомору 1932–1933 років в Україні, виставки архівних документів, фотоматеріалів, творів мистецтва, презентація видань, які висвітлюють події, пов’язані з геноцидом українського народу.

Велика роль у формуванні почуття патріотизму в студентів залишається за університетськими музеями, в яких знаходяться матеріали про життєвий та

професійний шлях видатних лікарів, прізвищами яких пишуться навчальний заклад, регіон, держава.

У всіх вищих медичних (фармацевтичному) навчальних закладах МОЗ України широко відзначалися традиційні Шевченківські декади, дні пам’яті Грушевського, Лесі Українки, Івана Франка, 200-річчя Миколи Гоголя, 350-річчя Конотопської битви, проведені літературні вечори, уроки, присвячені історії української культури за участю акторів обласних театрів. До Дня Конституції України, Дня Соборності України, Дня Незалежності України, Дня науки проведені науково-практичні конференції та інші масові заходи.

На реалізацію державної політики в галузі мови, виконання Державної програми розвитку і функціонування української мови на 2004–2010 роки вищими медичними та фармацевтичним навчальними закладами IV рівня акредитації спільно з місцевими осередками Всеукраїнського товариства “Просвіта” ім. Т. Г. Шевченка, спілками письменників, журналістів, народними митцями проведена організаційна робота щодо відродження українських традицій, історії та культури. У межах Всеукраїнського фестивалю народних талантів “Барви рідного краю” проведені обласні конкурси художньої самодіяльності.

У читальних залах бібліотек ВМ(Ф)НЗ естетично та змістовно оформлені змінні тематичні книжкові виставки і стенди за темами: “Українська мова – душа народу”, “Моя земля – як пісня чарівна”, “Україна. Сторінки історії та сучасність”, “Сучасна українська мова”, “Українська муза”, “Українське діловодство”, книжкові виставки художніх творів письменників національних меншин. Проводяться дні рідної мови, зустрічі з поетами та письменниками рідного краю. Традиційними стали щорічні конференції, літературні вечори, які роблять вагомий внесок у розбудову незалежної України.

З метою громадянсько-правового виховання студентів колективи ВМ(Ф)НЗ формують світоглядну переконаність, відповідальність, які в сукупності забезпечують громадянську спрямованість. Належна увага приділяється питанням правової освіти та правового виховання іноземців.

У навчальних закладах регулярно проводяться заходи щодо гарантування безпеки перебування іноземних громадян на території України. Організовані зустрічі, консультації та бесіди за участю співробітників регіональних управлінь МВС та прокуратури. Посилений контроль за виконанням іноземними громадянами вимог чинного законодавства України та дотриманням правил внутрішнього розпорядку медичного вузу.

У навчально-виховному процесі вищих медичних (фармацевтичного) навчальних закладів велика увага приділяється моральному вихованню студентів. З цією метою зі студентами проводяться бесіди та виховні години з таких тем: “Виховання як один із аспектів соціалізації людини”, “Проблема духовного розвитку людини в сучасних умовах”, “Мораль у свідомості іноземців та українців”, “Соціально-побутові проблеми сучасної молоді” та ін.

Моральне виховання передбачає формування моральної культури особистості, цілеспрямованості, відповідальності, гуманізму, патріотизму, інтернаціоналізму, ініціативності, ввічливості, стриманості, наполегливості, самостійності, виховання самокритичності, справедливого ставлення до інших, вимогливості до себе, витримки, становлення етики міжнетичних відносин та культури міжнародних стосунків.

Студентську молодь залучають до участі у добровільних акціях. У всіх ВМ(Ф)НЗ створені “групи милосердя” (волонтери) зі студентів та лікарів-інтернів, які надають допомогу хворим на онкологічні захворювання, ВІЛ/СНІД, особам з обмеженими фізичними можливостями, ветеранам війни та праці, дітям, позбавленим батьківського піклування.

Щорічно Міністерством освіти і науки України проводяться виставки-презентації з інноваційного розвитку освіти та впровадження сучасних освітніх технологій, в яких беруть участь вищі медичні навчальні заклади.

У всіх наукових виставках, в тому числі міжнародних, бере участь *Національний медичний університет імені О. О. Богомольця*. На XIII Міжнародній виставці навчальних закладів “Сучасна освіта в Україні-2010” (24–26.02.2010 р.) університет здобув почесне звання “Лідер сучасної освіти”, його вп’яте нагороджено Золотою медаллю в номінації “Крок у майбутнє – післядипломна освіта”.

З метою художньо-естетичного виховання колективами вищих медичних (фармацевтичного) навчальних закладів IV рівня акредитації проведені різноманітні конкурси, фестивалі, екскурсії. Стали традиційними студентські вечори: “День студента”, “Осінній зорепад”, “Вечір гумору”, “Новорічний вечір”, випускний вечір, Посвячення в студенти та ін. З метою розвитку естетичних потреб і почуттів, художніх здібностей і творчої діяльності студентів у всіх навчальних закладах створені колективи художньої самодіяльності. Налагоджена співпраця з мистецькими колективами та культурними закладами. Студенти відвідують музеї, театри, обласні філармонії.

З метою трудового виховання в навчальних закладах формують у студентів свідоме і творче ставлення до праці в умовах ринкової економіки. У *Національному фармацевтичному університеті (м. Харків)* розвивається міжнародне співробітництво, в період літніх канікул організована робота 112 студентів у студентських трудових загонах, які працювали у сфері обслуговування. За свою роботу студенти нагороджені подяками та грамотами.

Особлива роль у виховній діяльності покладається на органи студентського самоврядування, яке є фундаментом і рушійною силою виховного процесу. Особлива увага приділяється питанням виховної роботи зі студентами, які проживають в гуртожитках. Проводяться огляди-конкурси на кращу кімнату, кращий гуртожиток. Це сприяє поліпшенню побутових та естетичних умов проживання. Студенти *Дніпропетровської державної медичної академії* взяли участь у міжвузівському конкурсі на кращий гуртожиток серед вищих навчальних закладів Дніпропетровщини. А в *Запорізькому державному медичному університеті* гуртожиток № 5 зайняв перше місце в загальноміському конкурсі на кращий студентський гуртожиток.

У *Запорізькому державному медичному університеті* працює система соціального захисту студентів з малозабезпечених сімей, інвалідів дитинства, постраждалих від аварії на Чорнобильській АС, сімей загиблих військовослужбовців. Усі сім’ї студентів забезпечені окремими кімнатами в гуртожитках.

З метою екологічного виховання значна увага приділяється формуванню екологічного мислення та екологічної культури у майбутніх лікарів, вихованню почуття відповідальності за природу як національне багатство. У навчальних закладах 24.04.2010 р. проведено трудову акцію – День благоустрою та озеленення. Студентами *Тернопільського державного медичного університету імені І. Я. Горбачевського* закладено алею дерев, присвячену Дню довкілля, проведено засідання круглого столу “Екологія та моральність”.

Зі студентської молоді, яка навчається за фахом “Медико-профілактична справа”, створені та працюють групи “інспекторів-екологів”. Зокрема, зі студентів *Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького* організовано роботу шести таких груп.

Студенти *Дніпропетровської державної медичної академії* успішно виступають на екологічних міжвузівських конференціях, проводять лекції з еко-

логічної тематики у вищих навчальних закладах Дніпропетровська.

У всіх навчальних закладах забезпечені умови для формування здорового способу життя студентів. Так, при вивченні дисциплін блоку професійної підготовки включені питання здорового способу життя. Зокрема: “Внутрішня медицина”, “Неврологія”, “Педіатрія”, “Фтизіатрія”, “Дерматологія, венерологія”, “Проблеми ВІЛ-інфекцій”, “Акушерство та гінекологія”, “Інфекційні хвороби”, “Клінічна імунологія та алергологія”, “Дитячі інфекційні хвороби”, “Хірургічні хвороби”, “Шкірні та венеричні хвороби”, “Загальна практика – сімейна медицина”, “Догляд за хворими” та дисципліни стоматологічного профілю.

Проводяться дискусії, диспути, “круглі столи”, тренінги, бесіди, лекції, доповіді, виховні години, тематичні конференції на теми: “Наркоманія і СНІД”, “Твоє здоров’я в твоїх руках”, “Наркотики і закон: альтернативи немає”, “Культура здорового харчування”, “Вплив інформаційно-комунікативних технологій на психічний та фізичний стан молоді людини”, “Що таке гепатит?”, “Безладне статеве життя крок до зараження”, “Алкоголь і ти”, “Світ без тютюну” та інші форми роботи.

Студенти ВМ(Ф)НЗ беруть участь в акціях, присвячених Всесвітньому дню здоров’я (7 квітня), Міжнародному дню боротьби з тютюнокурінням (31 травня), Всесвітньому дню боротьби зі СНІДом (1 грудня), Всесвітньому дню боротьби з туберкульозом (24 березня) та ін. Студенти всіх медичних навчальних закладів брали активну участь у Всеукраїнських акціях: “Антинаркотик”, “Життя без куріння”, “Тверезість”, “АнтиСНІД”, “Правозахисний рух в Україні: історія і сучасність”, “Врятуємо планету разом”, “Серце до серця” та ін. На регіональному рівні проведені студентські акції “Молодь обирає здоровий спосіб життя”, “Філософія здоров’я” та ін.

До цього залучаються висококваліфіковані спеціалісти: медичні фахівці, працівники органів прокуратури, внутрішніх справ та ін. Студенти ВМ(Ф)НЗ, у свою чергу, регулярно виступають з лекціями вказаної тематики в загальноосвітніх та вищих навчальних закладах своїх регіонів.

З метою профілактики туберкульозу студентами *Луганського державного медичного університету* в шахтарських селищах проведені цільові медичні огляди населення.

Студентам із числа дітей-сиріт *Буковинського державного медичного університету* надається безкоштовна медико-психологічна та психотерапев-

тична допомога в Медико-психологічному центрі університету.

У ВМ(Ф)НЗ систематично проводиться робота з питань донорства. Найкраще ця робота поставлена в *Національному медичному університеті імені О. О. Богомольця*.

На виконання Державної програми розвитку фізичної культури і спорту на 2007–2011 роки, Концепції Загальнодержавної цільової соціальної програми “Здорова нація” на 2009–2013 роки, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21.05.2008 р. № 731-р, відповідних заходів Міністерства охорони здоров’я України та з метою пропагування здорового способу життя, стимулювання розвитку фізичного виховання та спорту в усіх вищих медичних навчальних закладах України проведені спартакіади з різних видів спорту. Створені спортивні клуби, при гуртожитках працюють оздоровчо-фізкультурні групи.

Національний медичний університет імені О. О. Богомольця та Національна медична академія післядипломної освіти ім. П. Л. Шупика забезпечують підвищення кваліфікації працівників ВМНЗ, відповідальних за виховну роботу.

Проте питання патріотичного виховання великою мірою залежать від процесів, які відбуваються в суспільстві. Незважаючи на те, що педагогічні колективи докладають немало зусиль, ця робота часто залишається малоефективною.

Наголошуємо, що питання виховної роботи перебувають під постійним контролем міністерств та відомств, які мають у своєму підпорядкуванні вищі навчальні заклади, та регламентовані чинними нормативно-правовими актами – Указом Президента України від 30.09.2010 р. № 926 “Про заходи щодо забезпечення пріоритетного розвитку освіти в Україні”, Постановою Кабінету Міністрів України від 28.01.2009 р. № 41 “Про затвердження Державної цільової соціальної програми “Молодь України” на 2009–2015 роки”, Концепцією Загальнодержавної цільової програми “Здорова нація” на 2009–2013 роки, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21.05.2008 р. № 731-р., наказом МОЗ України від 27.11.2008 р. № 687 “Про покращання виховної роботи у вищих медичних та фармацевтичних навчальних закладах I–IV рівнів акредитації, закладах післядипломної освіти, науково-дослідних установах і закладах охорони здоров’я”, Концепцією національного виховання студентської молоді, схваленою рішенням Колегії Міністерства освіти і науки України від 25.06.2009 р. тощо.

Важливим елементом виховної роботи в кожному вищому навчальному закладі є виявлення та заохочення обдарованих студентів шляхом проведення предметних олімпіад.

На виконання Державної цільової програми з обдарованою молоддю на 2007–2010 роки, затвердженої Постановою Кабінету Міністрів України від 08.08.2007 р. № 1016, наказу Міністерства освіти і науки України від 23.12.2008 р. № 1188 “Про проведення Всеукраїнської студентської олімпіади 2008–2011 років”, щорічних наказів МОН України щодо проведення відповідної олімпіади та з метою подальшого пошуку обдарованої студентської молоді, створення умов для її творчого зростання, підвищення якості підготовки кваліфікованих фахівців у вищих медичних (фармацевтичному) навчальних закладах IV рівня акредитації МОЗ України проведені щорічні всеукраїнські студентські олімпіади з навчальних дисциплін, напрямів та спеціальностей.

У вищих медичних (фармацевтичному) навчальних закладах IV рівня акредитації МОЗ України створені оптимальні умови для виявлення обдарованої молоді й надання їй підтримки щодо розвитку творчого, інтелектуального і духовного потенціалу, самореалізації такої молоді та її постійного самовдосконалення. Сьогодні вимагає від лікаря постійно поповнювати знання, користуючись новітніми освітніми технологіями. У кожному вищому навчальному закладі викладачі виявляють обдарованих і здібних студентів, розвивають їх творчі здібності, залучають до наукового пошуку, стимулюють творчу працю, намагаються розкрити їх індивідуальність. Студенти займаються в студентських наукових товариствах. У кожному ВМ(Ф)НЗ щорічно проводиться перший етап олімпіади, а в базових вищих навчальних закладах – другий етап Всеукраїнської студентської олімпіади з навчальних дисциплін, напрямів та спеціальностей, підсумки якої щорічно затверджуються наказом Міністерства освіти і науки України. За минулий навчальний рік результати затверджені відповідним наказом МОН від 29.07.2010 р. № 868.

У другому етапі Всеукраїнської студентської олімпіади брали участь всі 15 вищих медичних (фармацевтичний) навчальних закладів, з 14-ти навчальних дисциплін 52 студенти отримали призові місця. При цьому перше та друге місця отримали по 17 студентів, третє – 18 осіб.

Найбільше призерів серед студентів Національного медичного університету імені О. О. Богомольця – 13 осіб, ще по шість осіб – з Харківського національ-

ного медичного університету та Медичного інституту Сумського державного університету.

З напрямів та спеціальностей всього переможців Всеукраїнської студентської олімпіади 2009/2010 навчального року 20 осіб з 11-ти ВМ(Ф)НЗ, п’яти спеціальностей. При цьому перше і третє місця вибороли по шість студентів, друге – вісім осіб.

У другому етапі Всеукраїнської студентської олімпіади:

– Стали переможцями студенти *Національного медичного університету імені О. О. Богомольця* з чотирьох спеціальностей. Решта десять ВМ(Ф)НЗ вибороли по одному-два призових місця.

– Взяли участь 18 студентів *Буковинського державного медичного університету* із шести навчальних дисциплін та чотири студенти змагалися на олімпіаді з двох спеціальностей. При цьому два студенти посіли перше, один – третє місце. Ще один студент виборов друге призове місце зі спеціальності “Лікувальна справа”.

– Студенти *Донецького національного медичного університету ім. М. Горького* взяли участь з трьох спеціальностей та п’яти навчальних дисциплін. При цьому один студент виборов друге призове місце зі спеціальності “Педіатрія”.

– 28 студентів *Запорізького державного медичного університету* з 14-ти навчальних дисциплін. Вісім студентів змагалися на олімпіаді з чотирьох спеціальностей. При цьому студенти стали переможцями: з анатомії вибороли друге призове місце і ще третє місце посіли з латинської мови і з соціальної медицини та організації охорони здоров’я.

– Чотири студенти *Івано-Франківського національного медичного університету* з навчальних дисциплін вибороли призові місця, зокрема, два – перше і по одному – друге і третє місця.

– П’ять студентів *Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького* посіли призові місця з навчальних дисциплін. Зокрема, перше місце з хімії вибороли два студенти і друге місце з латинської мови – три студенти.

– Взяли участь 21 студент *Луганського державного медичного університету* з 12-ти навчальних дисциплін та чотири студенти з чотирьох спеціальностей. Третє призове місце з педіатрії посів один студент.

– Взяли участь 30 студентів *Одеського національного медичного університету* із семи навчальних дисциплін та п’яти спеціальностей. За результатами участі в другому етапі Всеукраїнської студентської олімпіади з навчальних дисциплін перше місце вибо-

ролі два студенти і друге місце посів один студент. Зі спеціальності “Лікувальна справа” (акушерство і гінекологія) один студент виборов друге призове місце. Заохочувальними дипломами та грамотами нагороджені чотири студенти.

– Один студент *Української медичної стоматологічної академії (м. Полтава)* посів третє місце з латинської мови і ще один студент посів третє місце із стоматології.

– Сім студентів із 33-х, що брали участь, *Харківського національного медичного університету*, посіли призові місця, в тому числі три – перші.

Таким чином, студентська олімпіада як всеукраїнський захід спрямована не тільки на визначення зацікавленості студентів конкретним предметом, з’ясування рівня їх професійної підготовки, уміння швидко

і правильно приймати рішення, а також це можливість перевірити свої знання, рівень компетентності та наукові здібності.

За останні роки в НМУ значно підвищився науковий ступінь студентських дослідницьких робіт, більш актуальною і конкретною стала їх тематика. Для сучасного лікаря необхідне вміння творчо мислити над кожним складним клінічним випадком [5].

Застосування методу організації наукової роботи студентів як цілісної системи активізує свідомість студентів і стимулює їх до самостійної творчої діяльності та, в кінцевому рахунку, позитивно відобразиться на їх майбутній професійній діяльності [4].

Обдарована молодь – це майбутня еліта будь-якої країни у всіх сферах життя. Відтак – це безпека, благополуччя і гордість нашої української держави.

Література

1. Державна цільова програма з обдарованою молоддю на 2007–2010 роки, затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 08.08.2007 р. № 1016.

2. Про затвердження підсумків другого етапу Всеукраїнської студентської олімпіади з навчальних дисциплін, напрямів та спеціальностей: наказ Міністерства освіти і науки України від 29.07.2010 р. № 868.

3. Митус Н. В., Чепіло К. І. “Студентська олімпіада – вагомий чинник навчання та виховання”, Національний медичний університет імені О. О. Богомольця.

4. Фізор Н. С., Науменко І. А., Унгурян Л. М., Образенко М. С. “Наукова робота студентів як стимул активізації навчального процесу”, Одеський національний медичний університет.

5. Чекман І. С., Горчакова Н. О., Казак Л. І., Небесна Т. Ю., Борзенко І. О. “Педагогічні основи підготовки студентів до наукової роботи з фармакології”, Національний медичний університет імені О. О. Богомольця.

6. Звіти ВМ(Ф)НЗ про проведення Всеукраїнської студентської олімпіади з навчальних дисциплін, напрямів та спеціальностей в 2009–2010 навчальному році.